

Keizerin Augusta Victoria.

Keizer Wilhelm II.

Den tijd, dien de Keizerin over heeft, besteedt zij aan het bezoeken van hospitalen en armen-inrichtingen, en aan het vervaardigen van naaldwerk voor de armen. Eén illustratie moge haar verhouding tot haar gemaal schetsen. Op zekerem dag wilde de keizer zich op reis begeven, doch ziende, dat hij nog een half uur tijd had, reed hij nog even bij den Oostenrijkschen gezant aan, om dezen een bezoek te brengen. Midden in het gesprek ziet de keizer op de klok, en merkt, dat hij zich verlaat heeft, en geen tijd heeft, de keizerin te groeten. „Ik kom te laat! De trein staat op mij te wachten! Wil even uw telefoon met het paleis aansluiten, opdat ik mijn vrouw kan goeden dag zeggen.” Terstond werd aan zijn wensch voldaan. Slechts één oogenblik later kwam een hofrijtuig in vollen galop aanrennen, en hield voor het gezantschap stil. De keizerin sprong er uit in ochtend-negligé. Zij vloog de kamer binnen, waar de keizer was, sloeg haar armen om zijn hals en kuste hem herhaaldelijk. Daarna wendde zij zich tot den ambassadeur, en met de woorden: „Ik vraag Oostenrijk-Hongarije vriendelijk excuus!” verdween zij.

Over de scheiding, die tusschen den keizer en zijn voormaligen vriend en leermeester, vorst Von Bismarck, ontstond, en de koele gelatenheid, waarmede hij het ontslag aanvaardde, dat de ijzeren kanselier hem aanbood, zwijgen wij hier, gelijk over meer. — We willen maar met een enkele lijn het portret teekenen van dezen waarlijk grooten vorst, die er steeds naar gestreefd heeft, om wat oorzaak dan ook, den vrede in Europa te bewaren.

Als wij bidden voor koningen, en voor allen, die in hoogheid zijn, gedenken wij niet in de laatste plaats Keizer Wilhelm, wiens woorden, maar vooral wiens daden van zooveel invloed kunnen zijn op het wel of wee van Europa.

P. J. K.

UIT OUDE TIJDEN.

Men roemt vaak den „goeden, ouden tijd.” Niet zonder eenige reden; geprikkeld door ontevredenheid met den huidige staat van zaken of uit aangeboren mopperzucht.

Wij voor ons prezen de eeuw, waarin we leven, gelukkig, toen we 't relaas hadden herlezen van de jammeren, die over het Noordelijk gedeelte van ons vaderland werden uitgestort, in 't begin der zestiende eeuw. In Friesland, Groningen en Drente vooral.

Friesland was vele jaren lang door bloedige veeten en twisten verscheurd. Sinds eeuwen, zegt een geschiedschrijver, was het in partijen verdeeld: Edel tegen edel, burger tegen burger, boer tegen boer; en de eene inwoner vijand van den anderen; zonder te weten waarom; enkel een opvolging van blinde en verdwaasde driften.

Eén waren de Friezen slechts, wanneer de strijd tegen de gehate Hollanders ging.

In 't jaar 1498 poogde keizer Maximiliaan I aan den toestand van anarchie een einde te maken, door aan hertog *Albert van Saksen*, wien hij geld schuldig was, ter gemakkelijke verevening zijner zaken, met Friesland en Groningen als leen te geven, waarover hij als erf-potestaat het bewind voeren zou.

Daarmee begonnen de Saksische troebelen.

Noch *Albert*, noch zijn zoon *George* gelukte het, voorgoed hun gezag in Friesland te vestigen, maar de pogingen, die zij daartoe aanwendden, brachten het schoone gewest in den meest deerniswaardigen toestand.

Allerlei soldatengespuis liep onophoudelijk het land af, nestelde zich in de steden en stinsen, schudde den landzaat uit, roofde het vee, vernielde den oogst, en brandde de dorpen plat. De Friezen zelf mengden hun oude veeten door de nieuwe verwickelingen heen, en stonden telkens weer als grimmige wolven tegenover elkander.

Daarbij overkwam Friesland het ergste nog, wat een vergeten

uithoek overkomen kán: 't werd meegesleept in den grooten draaikolk der hooge Europeesche politiek; 't werd mee het slagveld, waarop de beide grootmachten van Europa elkaar bestookten. 't Stond toen Frankrijk tegenover 't Duitsche Rijk.

Dat was nu 'n eeuw, en langer, de groote tegenstelling in Europa geweest, en 't werd er niet beter op, toen in 1519 Frans I van Frankrijk tevergeefs dong naar de Duitsche keizerskroon, die de jonge graaf Karel van Holland, hertog van Bourgondië, verwiert.

Zoover is 't nu nog niet, maar de komende gebeurtenissen werpen haar schaduwen al voor zich henen, en koning Frans doet al het mogelijke om zich hier in deze streken zooveel mogelijk te sterken. Daartoe was hem de jonge, oorlogzuchtige Karel van Gelder een bondgenoot, die zijn gewicht in goud waard was, en met behulp van dezen rusteloozen strijdhegster is 't hem gelukt een kwart eeuw lang zijn erfrijvande, Karel V, in diens eigen erflanden 't leven zuur te maken.

In 1514 zond dan ook Karel van Gelder, daartoe door Fransch goud in staat gesteld, een legermacht over de Zuiderzee naar Friesland, om er de Saksers uit te verdrijven. Dezen hadden vanzelf de gansche Bourgondische macht tot een steun in den rug, en zoo was dezelfde strijd om de hegemonie in Europa, die straks in Vlaanderen, in Lotharingen, in Lombardije, ja in geheel Westelijk Europa ontbranden zou, reeds nu in de vlakke velden van Friesland ontbrand, tusschen de meren van het lage land en op de wateren der Zuiderzee.

De Saksers hadden zich in weinige jaren reeds gehaat weten te maken. De Gelderschen trokken daarvan listig partij door het tooverwoord „Vrijheid!” in hun vanen te schrijven. Zóó wonnen zij veld ondanks den sterken Saksisch-Bourgondischen tegenstand.....

Niet het minst met de hulp van Groote Pier!

Groote Pier was iemand van buitengewone lichaams lengte en lichaamskracht.

Van zijn kracht zijn krasse staaltjes bekend. Eens kwamen een vijftal vreemdelingen in zijn woonplaats, om hem een bezoek te brengen. Een boer, op zijn akker aan 't ploegen, vroegen ze, waar Groote Pier woonde. De ploeger nam zijn ploeg bij den staart, stak dien recht voor zich uit, wees er een woning mee aan en zei: „Dàar woont Groote Pier.”... 't Was de man zelf, dien ze zochten!

's Mans zwaard, 2.15 M. lang, wordt nóg in 't Friesch museum te Leeuwarden bewaard. Was hij van zijn schouderen en opwaarts langer dan al 't volk, „sij maectent grooter dan 't was,” zegt een geschiedschrijver. Zooals 't trouwens gemeenlijk gaat!

Toch was hij groot van statur, breed van schouder, grof van lijf, met een langen, wild fladderenden baard, en groote, doordringende oogen, verschrikkelijk om te zien, als hij toornig was.

Ontwikkeld was hij niet; hij kon zich slechts in krom dialect en dan nog plomp en stootend uitdrukken, maar als hij onder zijn volksken was, wist hij 't rechte, ruwe woord te vinden, om hun moed en wraakzucht aan te vuren, zoodat zij — als 'zeker schrijver zegt — hun buit zouden weghalen, al was 't voor de poorten der he!

Vele jaren lang was Groote Pier een gegoed grondbezitter en nijvere boer geweest. En zonder de Saksische onlusten zou hij 't tot zijn dood gebleven zijn.

Maar toen de Saksische benden ook in zijn woonplaats, Kimsward, verschenen, en op hun gewone wijze huishielden, zijn hoeve verbrandden, zijn vee roofden, zijn velden vertrapt en ten slotte het gansche dorp, met kerk en toren, in vlammen deden opgaan, — toen zwoer Groote Pier bij alle heiligen, die hij kende, dat hij de wraak der Saksers nemen zou, tot aan zijn jongsten snik!

En toen kort daarop het krijgsvolk van Karel van Gelder in Friesland verscheen en de Friezen oproep om hun vrijheid te herwinnen en het Saksisch ongedierte onder den voet te trappen, verliet Groote Pier voorgoed zijn ploegveld en gespte het zwaard aan.

In korten tijd had hij een bende gelijkgezinden om zich verenigd, zeshonderd man sterk, waarover hij zijn neef en evenbeeld, Groote Wierd, als onderbevelhebber aanstelde en nu begon hij een guerilla-krijg tegen de Saksers en de met hen verbonden Hollanders, die hem in korten tijd tot den schrik van 't Noorden maakte.

Kwartier werd gevraagd noch gegeven.

Het was een tijd van bitteren burgerkrijg.

De Saksers hadden een ware duivelenbende in 't land gebracht, „de Zwarte Hoop” genaamd, die geen grooter vermaak kende dan zooveel stijfnekkige Friezen als ze bemachtigen konden in hun eigen deurpost op te hangen.

Groote Wierd, die in hun handen viel, werd te Leeuwarden op 't schavot onthoofd.

De Hollanders, die de Saksers ter hulp kwamen, waren geen haar beter.

Zij verrasten, om een voorbeeld te geven, een Friesche bende, die zich terugtrekken moest in het slot Irnsum, dat ze na een hardnekkige verdediging, op voorwaarde van lijfsbehoud, moesten overgeven. Nauwelijks waren de Hollanders binnen, of ze maakten zich van de weerlooze bezetting meester, die de een na den ander werden opgehangen, tot er geen stroppen meer waren; waarna de rest werd onthoofd.

Was 't wonder — den aard der menschelijke natuur in aanmerking genomen — dat Groote Pier in dit opzicht niets toegaf, en doodsloeg, wie hem in handen viel? Smeekte iemand hem om genade, dan voegde hij hem grimmig toe, dat hij die van Irnsum ook hém bewijzen zou.....

„Het land was vol van duistere moordspelonken!”

Toch was Groote Pier niet een buit- en moordzuchtig bendevoofd zonder meer, en kunnen we ons zeer goed begrijpen, dat hij in Frieslands geschiedenissen, zoodanig niet als een nationale held, dan toch min of meer als een verlosser wordt herdacht; als iemand, die het goede zocht voor land en volk.

Zijn arm Friesland te bevrijden van het vreemd gespuis, van den verwoestenden sprinkhanenzwerm, die het nu al zooveel jaren kaal vrat, — dát was zijn doel.

En toen hij twifelen ging aan de bedoelingen van den Gelderschen vorst, en vreezen moest, dat al zijn ijveren en oorlogen slechts op verwisseling van despot zou uitloopen, toen hing hij 't zwaard aan den wand, en stierf op zijn bed.

Op zee vooral maakte hij zich naam.

De ondernemende Karel van Gelder, door Fransch goud gesterkt, had op de Zuiderzee een vloot bijeengebracht, waarover hij Groote Pier als admiraal stelde.

Deze ging te water als een oude zeero.

Geen storm was hem te fel; geen overmacht te groot; vrees kende hij niet. Vijanden, die hem in handen vielen, gingen zonder genade over boord.

Hij had een probaat middel, om uit te maken, of wie zich, om zijn leven te redden, voor Fries uitgaaf, ook werkelijk Fries was. Het middel van de mannen Gileads! Hij liet hem zeggen: „Büter, brea en griene tsiës, hwa dat nit sizze kin is nin rjuchte Friës.” (Boter, brood en groene kaas, wie dat niet zeggen kan is geen echte Fries.) Wie hiermee haperde, was geoordeeld — bidden noch smeeken hielp. Zoo liet hij eenmaal 500 gevangen Hollanders tegelijk in de Zuiderzee werpen, vreeselijk wraak nemende over „de genade van Irnsum.”

Op 't toppunt zijner macht, voerde hij 't bevel over 150 schepen en 1200 manschappen, waarmee hij niet slechts meester was op de Zuiderzee, maar ook plundertochten aandurfde in Holland zelf. Geheel Noord-Holland boven het IJ liepen zijn benden af, en alom moesten de boeren tegen zware schatting de plundering afkopen.

Voor zijn vrienden en medestrijders had hij alles over. Hij deelde met hen den slechtsten kost, leed met hen gebrek; en was er buit, dan deelde hij gelijk op, met elk hunner.

De Saksers trokken weldra af, maar de Hollanders haatte en minachtte hij.

Het volgende kreupelrijm getuigt er van:

Een stuyerman ter dood,	Sterk van partijen,
Acht de Hollanders bloot;	Crank in 't strijen,
Al zijn ze groot van raade,	Hoog van gloorie,
Ze zijn slap van daade.	Crank in victorie.....

Aan moed mangelde 't hem niet!

Zesendertig Hollandsche schepen, opzettelijk toegerust om de Zuiderzee schoon te vegen, trok hij met slechts 16 vaartuigen tegemoet en won het. Met een kleine macht tastte hij bij Hindeloopen een Bourgondisch-Hollandsch leger van 3000 man aan, verdreef en versloeg het.

Maar zijn doel bereikte hij niet.

De afhankelijkheid van Friesland herwon hij niet. Weldra nam Karel V de rechten van George van Saksen over, en wist hij zich voorgoed in dat gewest te handhaven.

Toen echter braken ook tijden aan van vrede en voorspoed, waarin Friesland herademde, en zijn vruchtbaren bodem voor 't eerst na vele jaren ongestoord bebouwen kon.

In 1520 overleed Groote Pier te Sneek, waar hij in de Groote Kerk begraven is.

P. BR.

